

Мамєдова А. Р., курсант навчально-наукового інституту
№ 2 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: викладач кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз навчально-наукового
інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ
Літвінова О. В.

ПРОЦЕСУАЛЬНІ Й ТАКТИЧНІ ПІДСТАВИ ЗАЛУЧЕННЯ СПЕЦІАЛІСТА ДО ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ

Слідчий огляд є однією із слідчих дій, яка регламентується КПК України. За його допомогою може бути отримана важлива інформація, яка здатна вплинути на ефективність розслідування.

Згідно зі ст. 237 КПК України, огляд – це слідча (розшукова) дія, що полягає у безпосередньому спостереженні й дослідженні його учасниками матеріальних об'єктів, які пов'язані із обставинами вчинення кримінального правопорушення, що проводиться з метою їх виявлення та фіксації.

Одним із найскладніших видів огляду є огляд місця події. Під місцем події розуміється приміщення або місцевість, де вчинено злочин або де є матеріальні сліди, пов'язані з подією злочину. Місце злочину і місце події – поняття, які не завжди співпадають: місце злочину – це місце безпосереднього вчинення злочинного наміру, яке спричинило певні матеріальні зміни (наявність слідів злому, взуття, крові та ін.); місце події – поняття більш широке, оскільки воно пов'язане з виявленням ознак, що мають відношення до події злочину. До місця події належить не тільки місце безпосереднього вчинення злочину, а також шляхи підходу і відходу злочинця, місця виявлення знарядь злочину, предметів, документів, а також слідів, що мають відношення до злочину.

Також саме огляд місця події є першочерговою слідчою(розшуковою) дією. Це пояснюється необхідністю отримання інформації про обставини події у первісному, незміненому стані, оскільки будь-яке зволікання спричиняє втрату речових доказів, зміну слідової картини. Невідкладність огляду місця події пояснюється також необхідністю оперативного отримання інформації з метою організації розшуку злочинця, а також інших слідчих дій, спрямованих на розслідування кримінальних правопорушень. Саме через данні фактори згідно з ч. 3 ст. 214 КПК України огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що здійснюється негайно після завершення огляду. Таке виключення для даної слідчої дії законодавцем зроблено тому, що нерідко тільки завдяки огляду місця події можна виявити обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення.

Як зазначено раніше важливе значення для збору доказової інформації при розслідуванні значної кількості злочинів відіграє огляд місця події. Доказова інформація про злочин та його учасників накопичується, насамперед, у перебігу даної слідчої дії, у багатьох випадках із залученням спеціаліста відповідно ч. 3 ст. 237 КПК України, з метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань.

Відповідно до ч. 7 ст. 237 КПК України при огляді слідчий, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки

та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження.

Спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок.

Спеціаліст бере участь у слідчих (розшукових) діях, у негласних слідчих (розшукових) діях, а також в інших процесуальних діях для сприяння у виявленні, закріпленні та вилученні предметів і документів, застосуванні технічних засобів у дослідженні матеріалів провадження, для формулювання питань експерту, для роз'яснення сторонам і суду питань, які стосуються його спеціальних знань.

Практика виробила суворі вимоги до застосування техніко-криміналістичних засобів і прийомів при огляді: обов'язкове фотографування матеріальної обстановки місця події, проведення необхідних вимірювань, виготовлення відбитків або зліпків, виявлених слідів. Незастосування техніко-криміналістичних засобів розцінюється судом, як серйозний недолік роботи слідчого підрозділу і може спричинити за собою повернення кримінального провадження.

Застосовувати техніко-криміналістичні засоби при дослідженні матеріальної обстановки можуть лише зазначені в законі особи ст. 69 і ст. 71 КПК ч. 7 ст. 237 КПК

Що ж стосується процесуальної сторони залучення спеціаліста то вона регламентована в ч.2 ст. 71 а саме: спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду.

Спеціаліст залучається на розсуд слідчого, за винятком встановлених законом випадків обов'язкової участі в огляді спеціаліста, фахові знання якого можуть знадобитися слідчому для ефективного пошуку, фіксації, вилучення слідів та інших речових доказів, що можуть мати значення для кримінального провадження. Про вимоги щодо обов'язкової участі спеціаліста в огляді йдеться в ст. 238 та 239 КПК.

На даний момент спеціаліст майже завжди виїжджає у складі слідчо-оперативної групи на місце події. Найбільша кількість матеріальних доказів на місці події виявляє спеціаліст. Він володіє спеціальними навичками з виявлення, фіксації та упакування доказів. Саме ці навички допомагають більш конкретно і цілісно відобразити картину злочину, оперативно та достовірно відшукати найбільше доказової інформації, яку злочинець залишає на місці події.

Таким чином доказова інформація про злочин та його учасників накопичується, насамперед, у перебігу слідчих дій, у багатьох випадках із залученням спеціаліста (ст. 237, 71, 72, 238 КПК України). Важливе значення в цьому аспекті для розслідування значної кількості злочинів відіграє огляд місця події (ст. 237 КПК України). Завдяки залученню спеціаліста при даній слідчій(розшуковій) дії, який надає допомогу слідчому у виявленні слідів кримінального правопорушення, встановленні механізму їх утворення, в розшуку, вилученні та збереженні речей і документів, що мають значення для кримінального провадження, збільшується ефективність швидкого,

неупередженого та повного розслідування кримінальних проваджень та попередження подальших злочинних посягань.